

AAN DE LEZER

Het *collectief geheugen* is een relatief begrip. Maar het bestaat. Historisch geïnteresseerden zijn er voortdurend mee bezig. Zij hebben het steeds bij de hand, als een ernstig spel met de tweeënvijftig kaarten van het verleden. Of als het resultaat van de bundels papier die zij, naar het woord van cultuurrecensent Marc Hooghe, "als vlijtige werkmieren naar hun hol hebben gesleurd".¹

Ons collectief geheugen bestaat uit vele lagen en vele kamers. Een bijzondere plaats wordt daar ingeruimd voor *Elf juli 1302*, de roemruchtige veldslag die plaats greep voor de poorten van Kortrijk.

Welke reële betekenis bezat die gebeurtenis? De geschiedvorsing heeft die ingewikkelde knoop nog niet geheel ontward. Was het een uitzonderlijk feit in de militaire geschiedenis? Was het een dramatisch verlopen dynastieke twist? Was het de eerste frontale en diepgaande breuk tussen de middeleeuwse feodaliteit en de zelfbewuste stedelijke burgerij? Bezat die breuk een sociale dimensie? Was het de mislukte poging van de Franse koning om opnieuw de volledige controle uit te oefenen over een graafschap dat zich wilde onttrekken aan zijn vazalplicht? Zouden de Benelux-landen ooit tot stand zijn gekomen zonder de Vlaamse overwinning van 1302?

Voldoende vragen dus voor de talrijke studiedagen die in de loop van 2002 worden gewijd aan een gebeurtenis die door de romantische wol is geverfd en die het symbolisch referentiepunt bij uitstek werd in de geschiedenis van Vlaanderen.

De bezinning over dit symbolisch referentiepunt loopt vaak langs kritische lijnen. Ontmythologisering, relativisme en demystifiëring zijn vanzelfsprekend voor de nuchtere Vlaming anno 2002. Maar de symboliek van de Gulden-sporenslag blijft wel overeind staan. Het ambitieuze project *Vlaanderen 2002* van de vorige Vlaamse regering moge dan al opgeborgen zijn, de huidige Vlaamse regering wil van *Elf juli* toch een feestdag maken. En zo mogelijk ook een vrije dag, voor alle werknemers in Vlaanderen.

De officiële plechtigheden op *Elf juli* bezitten een vast bestaansrecht. Maar er grijpen ook informele buurtfeesten plaats die door de overheid worden gesubsidieerd. Die buurtfeesten drijven ongetwijfeld op een wat gehypte en een wat postmodernistische ondertoon. Maar zij herinneren ons er wel aan dat wij in het reële Vlaanderen van vandaag leven. En bovendien bieden zij het voordeel dat zij losstaan van de historisch-kritische beschouwingen die tijdens de andere dagen van dit herdenkingsjaar vrij en ongebonden hun weg kunnen zoeken.

Hoe men die evolutie ook moge ervaren, het jaar 2002 wordt een goed jaar voor ons historisch bewustzijn. Misschien mag ik daarom de Romeinse dichter Horatius Flaccus citeren: *hoc erat in votis*, zo heb ik het steeds gewenst.

FRANS-JOS VERDOODT, AFGEVAARDIGD BEHEERDER-DIRECTEUR

¹ M. HOOGHE, "Leven in het archief", in: *De Standaard*, 25 februari 1999.

TENTOONSTELLING

ARCHIEF OMTRENT HET ACTIVISME

Het ADVN start met een reeks tentoonstellingen met uitsluitend stukken uit de eigen collectie. Het oogmerk van de reeks is de diverse aspecten van de ADVN-collectie te belichten, met aandacht voor minder bekende of onverwachte stukken, dossiers en bestanden. De tentoonstellingen worden steeds opgebouwd rondom één thema. Over dat onderwerp dient het ADVN overigens niet noodzakelijkerwijze de belangrijkste of omvangrijkste archieven te bezitten.

Dat laatste is ondermeer het geval met de tentoonstelling die in het najaar wordt ingericht. Het thema is het activisme, de politieke beweging die tijdens de Eerste Wereldoorlog streefde naar veranderingen in de taalwetgeving en in de staatsstructuur om Vlaanderen de grootst mogelijke politieke zelfstandigheid te verschaffen. Om dat te verwezenlijken waren de activisten, in tegenstelling tot de zogenaamde loyalen of passivisten, bereid om nauw samen te werken met de Duitse bezetter.

In het ADVN werd in de loop der jaren terzake een aantal belangrijke en interessante persoonsarchieven gedeponeerd. Die bestanden en bestanddelen vormen een interessante aanvulling van de archieven betreffende het activisme die elders bewaard worden: zo bijvoorbeeld bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief te Brussel het archief van de Raad van Vlaanderen, die voor de activisten het Vlaamse vertegenwoordigende lichaam diende te worden (de inventaris van dat archief kan geraadpleegd worden in de ADVN-leeszaal).

Uit de bestanden en bestanddelen die zich betreffende het activisme in het ADVN bevinden, worden in de tentoon-

stelling enkele typische en speciale stukken en dossiers getoond. Zo is er een deel van het archief van één van de tenoren van het activisme, de Nederlandse dominee Jan Derk Domela Nieuwenhuys Nyegaard. Hij was de spil van de activistische groep Jong-Vlaanderen in Gent: het archiefbestanddeel in het ADVN bevat heel wat stukken terzake. Daarnaast bewaart de instelling ondermeer in de bestanden van Aloïs Valgaeren en Emiel Beliën iconografisch en documentair materiaal over de kampen voor Vlaamse krijgsgevangenen in Duitsland (Alten Grabow en Göttingen). Die kampen speelden een belangrijke rol bij de rekrutering van activisten.

Er zijn ook minder omvangrijke bestanddelen, zoals bijvoorbeeld over het archief van de Raad van Vlaanderen (in het archief Jules-Alberic Spincemaille) of de verzameling artikels van journalist Leo De Smet. Over het milieu van de na de oorlog naar Nederland uitgeweken activisten en hun amnestie-acties, worden we in detail ingelicht door respectievelijk het archief van raadsman Jozef Van den Broeck en dat van Karel Heynderickx, de voormalige stadssecretaris van Sint-Niklaas. De stukken uit de voornoemde bestanden worden omkaderd door affiches, foto's, pamfletten en andere iconografische bronnen uit diverse andere archieven en collecties in het ADVN. ■ [LB]

BRONNENTENTOONSTELLING "ACTIVALIA" – van 16 september tot 11 oktober 2002 in het ADVN, Auditorium Emiel Paternoster, elke werkdag van 10 tot 16 uur.

Beide illustraties uit "De Vlaamsche Smeder", een radicaal activistisch weekblad uitgegeven in Gent door Jan Wannyn van 14 april tot 13 oktober 1918 [ADVN, VY 900.152]

HET ARCHIEF VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDS ZANGVERBOND NAAR HET ADV N

In de vorige *Mededelingen* werd de overdracht van het archief van de Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse Automobilistenbond (VTB-VAB) gemeld. Die overdracht maakt deel uit van de omvangrijke reeks archieven van grote flamingantische verenigingen en organisaties in het ADVN.

In dat kader dient ook de verwerving van het archief van het Algemeen Nederlands Zangverbond (ANZ) gesitueerd. Het archief werd, op verzoek van het ANZ, aan het ADVN in bruikleen overgedragen door het AMVC-Letterenhuis (vroeger: Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven), waar het zich reeds enige tijd bevond.

Het ANZ werd opgericht na de Tweede Wereldoorlog, met als doel de volkszang te beoefenen en het Nederlandse volkslied te verspreiden. In feite was het ANZ de hervatting van het Vlaamsch Nationaal Zangverbond (VNZ).

Het ANZ werd vooral bekend door de organisatie van het jaarlijkse Vlaams Nationaal Zangfeest. Het richtte ook het Nekka-festival en talrijke gewestelijke en andere soorten zangfeesten in. Daarnaast genereerde het ANZ een koorfederatie, die al vlug een vooraanstaande rol in het Vlaamse muziekleven speelde.

Naast die muzikale activiteiten nam het ANZ ook deel aan de niet-partijgebonden, politieke Vlaamse beweging. De interne en externe discussie over de ideologische positionering van de organisatie binnen het flamingantische spectrum weerspiegelde daarbij de evoluties die binnen de Vlaamse beweging hebben plaatsgehad.

Het archief van het ANZ is dan ook niet alleen belangrijk om de geschiedenis van het naoorlogse muziekleven in Vlaanderen te schrijven. Ook voor de historiografie van de Vlaamse beweging vormt het bestand een interessante bron.

Zoals gebruikelijk is bij omvangrijke overdrachten, zal het ADVN in eerste instantie een plaatsingslijst van het archief opstellen. Daardoor kan het archief binnen een redelijke termijn in de leeszaal geconsulteerd worden, mits inachtneming van de algemene en specifieke voorwaarden terzake. In een tweede fase kan dan een uitgebreide, geannoteerde inventaris van het archief gemaakt worden. ■ [LB]

BRONNEN IN HET ADVN OVER NATIONALISME EN NATIONALE BEWEGINGEN

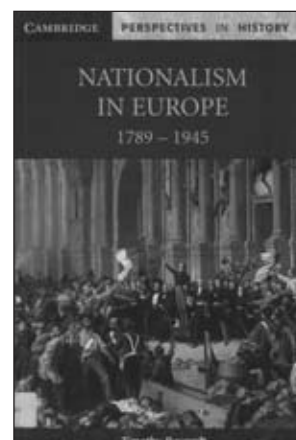
Het ADVN werd opgericht om de bronnen van de geschiedenis van het Vlaams-nationalisme en de Vlaamse beweging te verzamelen, te ordenen en te ontsluiten en voor het wetenschappelijk onderzoek beschikbaar te stellen. Die Vlaamse stromingen vertonen eigenschappen die in hun onderlinge samenhang de uniciteit ervan bepalen. Niettemin zijn elk van die eigenschappen gemeenschappelijk voor alle nationale bewegingen en nationalismen.

Het ADVN dient bijgevolg de mogelijkheid te bieden voor comparatief onderzoek terzake. Daarom wordt ook archief, documentatie en informatie verzameld over soortgelijke stromingen en bewegingen in Europa én daarbuiten.

Die optie vertaalt zich enerzijds in de eigen collectievorming en anderzijds in de verwerving van bestanden van diverse archiefvormers terzake.

De eerste categorie bronnen werd verzameld als gevolg van ondermeer de volgende activiteiten: het aanleggen van documentatiemappen met knipsels, pamfletten, folders e.d.; het nemen van ruilabonnementen met de periodieken van nationalistische bewegingen en met de wetenschappelijke tijdschriften die nationalisme als onderwerp hebben; de verwerving van enerzijds algemeen-theoretische en encyclopedische werken en anderzijds belangrijke gevallenstudies, waarbij de historische, politieke, juridische en alle andere in dat verband relevante aspecten aan bod dienen te komen.

De tweede categorie bronnen wordt gevormd door personen of verenigingen, die op een of andere wijze betrokken waren bij een buitenlandse beweging of zich voor een bepaalde natie interesseerden. Die collectievorming beperkt zich niet tot de uitgegeven bronnen, maar bevat ook uniek archief *sensu stricto* (verslagen, brieven, nota's enz.), aangevuld door audiovisueel materiaal zoals affiches,

Timothy Baycroft, *Nationalism in Europe. 1789-1945*, Cambridge, CUP, 1998, 96 blz.

[ADV N, VB 5165]

prenten, beeldmateriaal, geluidsbronnen). Voorbeelden zijn ondermeer: het archief van de Werkgroep Ierland-Vlaanderen (over Noord-Ierland); de archiefbestanddelen van het Vlaams-Baskisch solidariteitskomitee Anai Artea; het archief en de documentatie gevormd als gevolg van de contacten van de Europese Vrije Alliantie (EVA) met nationale en regionale bewegingen, verenigingen, organisaties en partijen in (West-)Europa, terug te vinden in ondermeer het archief Herman Verheirstraeten en het archief Willy Kuijpers; de uitgebreide en unieke collectie bibliotheekwerken betreffende Ierland van publicist Steven Debroey; de publicaties over Catalonië en de Catalanen (met ondermeer een aansluitende reeks van het periodiek *Avui*) verworven van en langs de lexicograaf Bob De Nijs; de collectie van Rob Lettens betreffende de nationaliteitenproblematiek, met speciale aandacht voor de Duitstalige minderheden; de collectie van de Noors-Vlaamse Vereniging over de Samen. (De opsomming is niet exhaustief: voor een volledige lijst, cfr. de ADVN-Trefwoordenlijst en het ADVN-Archievenoverzicht.)

Een aantal van die bestanden werd in het buitenland gevormd. Zo zijn er de meer dan 12.000 boeken en periodieken betreffende Koerdistan die aan het ADVN overgedragen werden door de Koerdisch-Zweedse intellectueel Memo Yetkin. Van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam werd een reeks publicaties uit het begin van de 20ste eeuw betreffende de nationaliteitenproblematiek verkregen, die verzameld werden door de (Friese) socialistische voorman Pieter Jelles Troelstra.

Als gevolg van die activiteiten en overdrachten bezit het ADVN dan ook een zeer uitgebreid palet gevallenstudies betreffende volkeren, naties, nationaliteiten, (taal)minderheden, autochtone bevolkingen enz. Net als de Vlaamse 'casus', moeten die kunnen gesitueerd en geduid worden in een algemeen, theoretisch model betreffende het nationalisme. De theorievorming daarrond is tijdens de laatste de-

cennia het onderwerp geworden van een ware vloed aan publicaties, zowel onder de vorm van monografieën als van bijdragen in periodieken en readers. Het spreekt vanzelf dat het ADVN ook die publicaties verzamelt. Daarbij dienen alle stromingen in de huidige wetenschappelijke discussie aan bod te komen, net als alle aspecten van het onderzoek terzake. Tegelijkertijd wordt ernaar gestreefd om ook niet-recente theoretische standaardwerken in de collectie op te nemen.

Daarenboven wordt ook informatie, documentatie en archief verzameld met behulp waarvan nationalisme kan geplaatst worden in de maatschappelijke context. Zo bijvoorbeeld was de nationale identiteit vanaf de 19de eeuw één van de voornaamste vormen van collectieve culturele identiteit. Het ligt dan ook voor de hand dat het ADVN bronnen verzamelt over het concept 'identiteit'. Dat is evenzeer het geval voor een hele reeks andere onderwerpen die rechtstreeks of onrechtstreeks met nationalisme te maken hebben, zoals globalisering, migratie, soevereiniteit enz.

Daarenboven worden nieuwe instrumenten voor de studie van de nationale bewegingen gepland. Zo zal er op de webstek van de instelling een politiek-geografische gids geplaatst worden van de naties, volkeren, minderheden, taalgroepen, staten, regio's enz. van Europa.

Het ADVN is uitgegroeid tot een archief-, documentatie- en onderzoekscentrum voor de nationale bewegingen, waar op wetenschappelijke wijze bronnen verzameld en ontsloten worden. Op die wijze kunnen de historische, politieke, juridische, sociale, economische, culturele en diverse andere aspecten van het nationalisme worden bestudeerd. Mede door de brede thematische invulling van de opdracht, bekleedt de instelling dan ook een unieke plaats in de Vlaamse archiefwereld en daarbuiten. Het is de ambitie van het ADVN om in de toekomst aandacht te blijven besteden aan die opdracht. ■ [LB]

"Eerbetoen aan de Sorbische patriotten". Triptiek van de Sloveense schilder en graficus Ante Trstenjak, 1928. De Sorben zijn een Slavisch volk in het zuidoosten van Duitsland (Bautzen/ Budyšin en Cottbus/ Chosebuz).

[ADV, VB 2851]

PUBLICATIES

Eén van de kerntaken van het ADVN is het deelnemen aan het historisch onderzoek omtrent de Vlaamse beweging. Dat onderzoek gebeurt op eigen initiatief of dient als bijdrage tot initiatieven van derden.

De resultaten van die onderzoeksprojecten nemen diverse vormen aan: colloquia, tentoonstellingen, gegevensbanken enz. In de meeste gevallen resulteren zij ook in een publicatie. Hierna volgt een overzicht van de publicaties die het ADVN de voorbije jaren liet verschijnen. Daarbij worden ook de publicaties vermeld die langs Perspectief Uitgaven uitgegeven werden of verspreid worden. – Zoals bekend werd die uitgeverij in 1990 opgericht om de taak van het ADVN als uitgever en verspreider van wetenschappelijke publicaties op zich te nemen.

ADVN-Tijdingen, sinds 1986 | JAARVERSLAG GRATIS

ADVN-Medelingen, sinds 2002 | DRIEMAANDELIJKSTIJDSCRIFT GRATIS

Luc Boeva, *Culturele verscheidenheid in historisch perspectief*, Antwerpen: ADVN, 1993. – 79 blz. | CURSUS € 5 [€ 1,98 VERZENDING]

Luc Boeva, *Pour les Flamands la même chose. Hoe de taalgrens ook een sociale grens was*, Gent: ADVN i.o.v. Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1994. – 183 blz. – (Bijdragen van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, nr. 11) | MONOGRAFIE € 11,10 [€ 2,97 VERZENDING]

Maurits Coppieters, *Als in een spiegel*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1997. – 111 blz. – (Het jaar van de klapproos, nr. 4) | MONOGRAFIE € 9,20 [€ 1,43 VERZENDING]

Maurits Coppieters, *Kijk dan toch naar de wereld van vandaag*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1995. – 22 blz. | VOORDRACHT NIET MEER IN VOORRAAD

Joris Dedeurwaerder, *Professor Speleers. Een biografie*, Antwerpen/Gent: Perspectief Uitgaven en Academia Press | BIOGRAFIE VERSCHIJNT SEPTEMBER 2002 **ZIE BESTELFORMULIER**

Bruno De Wever, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Gent/Tielt: Perspectief Uitgaven en Lannoo, 1994. – 701 blz. | MONOGRAFIE € 33,50 [€ 2,97 VERZENDING]

Bruno De Wever, *Instructietekst mondelinge geschiedenis. "Het interview"*, Antwerpen: ADVN, 1986. – 28 blz. | METHODOLOGIE NIET MEER IN VOORRAAD

Bruno De Wever, *Instructietekst mondelinge geschiedenis. "De transcriptie"*, Antwerpen: ADVN, 1987. – 19 blz. | METHODOLOGIE NIET MEER IN VOORRAAD

Bruno De Wever, *Praktische handleiding collectieve en individuele projecten mondelinge geschiedenis*, Antwerpen: ADVN, 1988. – 65 blz. | METHODOLOGIE NIET MEER IN VOORRAAD

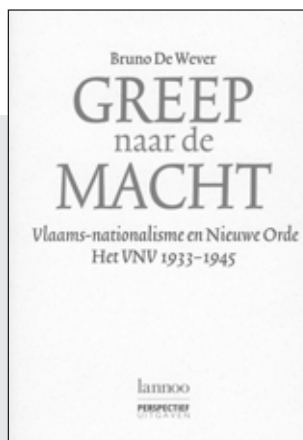
Reinoud D'Haese, *Daens in brons*, Antwerpen: ADVN, 1985. – 84 blz. | MONOGRAFIE € 6,50 [€ 1,23 VERZENDING]

Anne Himpe, *De Beweging in Huis. Vlaamse Huizen tijdens het Interbellum*, Gent: ADVN i.o.v. Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1992. – 271 blz. – (Bijdragen van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, nr. 8) | MONOGRAFIE € 11,10 [€ 2,97 VERZENDING]

Guy Leemans, Gita Deneckere, Luc Boeva en Frans-Jos Verdoodt (red.), *"Vlamingen, komt in massa". De Vlaamse beweging als massabeweging*, Gent: ADVN i.o.v. Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1999; – 367 blz. – (Bijdragen van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, nr. 17) | MONOGRAFIE € 18,60 [€ 2,97 VERZENDING]

Frank Seberechts, *Geschiedenis van de DeVlag. Van cultuurbeweging tot politieke partij, 1935-1945*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1991. – 125 blz. | MONOGRAFIE NIET MEER IN VOORRAAD

Frank Seberechts, *Ieder zijn zwarte. Verzet, collaboratie en repressie*, Gent/Leuven: Perspectief Uitgaven en Davidsfonds, 1994. – 221 blz. | MONOGRAFIE € 19,70 [€ 2,48 VERZENDING]

Frank Seberechts, *Niets dan het welzijn van ons volk. Het Vlaamse Kruis 1927-1997*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1997. – 142 blz. | MONOGRAFIE € 9,90 [€ 1,23 VERZENDING]

Frank Seberechts, *Tussen Schelde en Wolchow. Vlaanderen en het Oostfront*, Antwerpen/Roeselare: Globe/Perspectief Uitgaven, 2002. – 199 blz. | MONOGRAFIE € 22,50 [€ 2,48 VERZENDING]

Frans Van Campenhout, *Broederband is mijn naam. Van Vriendenkring tot Broederband, 1961-1991*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1992. – 126 blz. | MONOGRAFIE € 9,90 [€ 1,23 VERZENDING]

Willem Van den Steene, *De Vlaamse Beweging na 1945, deel 4: Bibliografie 1981-1985*, Antwerpen/Gent: ADVN en VCLD, 1989. – 214 blz. | BIBLIOGRAFIE NIET MEER IN VOORRAAD

Romain Vanlandschoot, *Kapelaan Verschaeve*, Gent/Tielt: Perspectief Uitgaven en Lannoo, 1998. – 489 blz. | BIOGRAFIE € 37 [€ 2,97 VERZENDING]

Frans-Jos Verdoodt, *Het danteske van de geschiedenis*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1992. – 46 blz. | CURSUS € 5 [€ 1,98 VERZENDING]

Frans-Jos Verdoodt, *Het Loon van de Werkman. Christenen en katholieken in België ten tijde van Rerum Novarum*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1991. – 93 blz. | MONOGRAFIE € 9,90 [€ 1,44 VERZENDING]

Frans-Jos Verdoodt, *De tijd heeft niet stilgestaan*, Gent: Perspectief Uitgaven, 1995. – 16 blz. | VOORDRACHT NIET MEER IN VOORRAAD

Erik Verstraete en Edwin Truyens (red.), *Wies Moens (1898-1998). Van Celbrieven tot politiek vluchteling*, Kontich: Vormingsinstituut Wies Moens, 1998. – 139 blz. | TENTOONSTELLINGSCATALOGUS € 8,70 [€ 1,98 VERZENDING]

Erik Verstraete, *Zingend door het land. Willem De Meyer 1899-1983*, Antwerpen: Perspectief Uitgaven, 2000. – 175 blz. | TENTOONSTELLINGSCATALOGUS € 7,40 [€ 1,98 VERZENDING]

Pieter Jan Verstraete, *Bibliografie van de Vlaamse Beweging, deel 5: 1986-1990*, Antwerpen: Perspectief Uitgaven, 1998. – 244 blz. | BIBLIOGRAFIE € 12,30 [€ 1,98 VERZENDING]

Pieter Jan Verstraete, *Bibliografie van de Vlaamse Beweging, deel 6/7: 1991-2000*, Antwerpen: Perspectief Uitgaven | BIBLIOGRAFIE VERSCHIJNT SEPTEMBER 2002 **ZIE BESTELFORMULIER**

Verschaeviana, Jozef Lootensfonds, 1970-1993 | JAARBOEKEN EN ANDERE PUBLIKATIES [PRIJZEN OP AANVRAAG]

Wetenschappelijke tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse beweging (Wt), Perspectief Uitgaven i.o.v. Vereniging voor Wetenschap, sinds 1994 | GASTHEERSCHAP DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT – ABONNEMENTEN: BINNENLAND € 17,35 | STEUNABONNEMENT € 19,83 | BUITENLAND € 22,31

Bijzondere nummers *Wetenschappelijke tijdingen*:

Gilbert A.R. De Smet (ed.), *De geschiedschrijving van de Vlaamse Beweging sinds 1975. Handelingen van het Colloquium op 24.10.1992 te Antwerpen*, Gent: Vereniging voor Wetenschap, 1993. – 96 blz. – bijzonder nummer bij jrg. 52, 1993 | VERSLAGBOEK € 5 [€ 1,23 VERZENDING]

Herman Van den Rееck en de anti-burgerlijke stroming in de Vlaamse beweging na de Eerste Wereldoorlog, Antwerpen: Perspectief Uitgaven, 1996. – 112 blz. – bijzonder nummer bij jrg. 55, 1996 | VERSLAGBOEK € 7,40 [€ 1,23 VERZENDING]

Bibliografisch nummer, Antwerpen: Perspectief Uitgaven, 2001. – 144 blz. – selectieve bibliografie 1935-1979, bibliografie 1980-2000 = *Wt*, jrg. 60, 2001, nr. 4 | BIBLIOGRAFIE € 5 [€ 1,23 VERZENDING]

U kunt de publicaties bestellen bij Perspectief Uitgaven langs het bestelformulier in bijlage.
BESTELADRES: Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen
TELEFOON: 03-226 30 69 FAX: 03-226 64 05
E-POST: info@advn.be
info@perspectief.be

PROFESSOR SPELEERS

EEN BIOGRAFIE

Reimond Speleers (Waasmunster 1876 – Aalst 1951) is in de geschiedschrijving van de Vlaamse beweging een onbekende gebleven. Ten onrechte, zo blijkt uit het lijvige levensverhaal dat Joris Dedeurwaerder heeft gewijd aan de destijds vermaarde oogarts en gezaghebbende flamingant. Sporen van Speleers heeft de auteur gevonden in het familiearchief; in de archieven van het Kleinseminarie in Sint-Niklaas, van de Katholieke Universiteit Leuven, van de Universiteit Gent; in jaarboeken, tijdschriften, vergeten pamfletten, dag- en weekbladen en wetenschappelijke publicaties; in de geschriften van medestanders en tegenstanders; in de collecties van het AMVC, het ADVN, het Amsab/ISG, het Kadoc; in de dossiers van het auditoraat-generaal.

Als scholier en student behoorde Speleers tot de generatie en de kring van August Borms, Karel Heynderickx, Lodewijk Dosfel, Hildward Van der Spurt, Jules Persyn, Robrecht De Smet, Omer Karel de Laey, Jef Van den Eynde en Hendrik Baels. Een generatie die in goede en kwade dagen geschiedenis heeft gemaakt.

In zijn Leuvense tijd redigeerde hij de rebelse almanak *De Vlaamsche Keikop* en schreef hij in het studentenblad *Ons Leven*. Geëngageerd als geen ander, trad de ongemeen begaafde medicijnenstudent er – mede onder invloed van advocaat Emiel Vliebergh – naar voren in de literaire vereniging *Met Tyd en Vlyt*, in de *Sprekersgilde*, in de *Adoration eucharistique* en in het *Sint-Thomasgenootschap*. Zijn in 1897 gepubliceerde *Schets der Vlaamse beweging* onthult een verrassend coherente visie en verklaart waarom hij als jonge academicus al een prominente plaats in de Vlaamse beweging heeft verworven.

Ter voltooiing van zijn opleiding verbleef hij in 1901-1902 in Berlijn, waar hij colleges volgde bij Julius Hirschberg, de erudiete en patriottisch bewogen hoogleraar oogheelkunde. De biografie onderstreept hoezeer die kennismaking met de Duitse wetenschap en dat studiejaar in de hoofdstad van het koortsachtig naar expansie strevende Duitse Rijk Speleers heeft getekend en hem met een blijvende sympathie voor Duitsland en de Duitse cultuur heeft vervuld.

Het verhaal van Speleers' steile opgang is in vele opzichten opmerkelijk: gerenommeerd Gents oogarts; actief deelnemer aan de besprekingen in de *Société belge d'ophtalmologie*; strijdbaar lid van de beroepsvereniging van de artsen; auteur van een aantal opmerkelijke wetenschappelijke mededelingen; medeorganisator van de Vlaamse Natuur- en Geneeskundige Congressen; geïnspireerd lid van de Tweede Hogeschoolcommissie; voorzitter van de Gentse afdeling van het Algemeen Nederlands Verbond en alomanezichtig en graag gehoord spreker in de campagne voor de Vlaamse Hogeschool; kandidaat op de katholieke lijst bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1911; ontgoocheld medestander van Van Cauwelaert in de moeizame strijd voor de legerwet en de schoolwet in 1912-1914.

De biografie werpt een nieuw licht op de ontwikkeling van de katholieke partij en de Vlaamse beweging in Gent voor 1914. Zij toont aan hoezeer zich al in de jaren voor de Eerste Wereldoorlog de verdeeldheid in de rangen van de Vlaamsgezinden aftekende, die in 1914-1918 doorslaggevend zou worden in de scheiding van de geesten tussen de activisten en de loyale flaminganten. Speleers aanvaardde een professoraat en werd zelfs waarnemend rector aan de door de Duitse bezettingsoverheid vernederlandste universiteit en meer dan wie ook ging hij zelf – blijkbaar blind voor de bevreesing die dat in de kring om hem heen wekte – op in de fascinerende taak een nieuwe universiteit in te richten. De biografie gaat grondiger dan de bestaande literatuur in op de interne ontwikkeling van die “*von Bissing-universiteit*”.

In de straatrepressie op 11 november 1918 werd Speleers' woning geplunderd en in brand gestoken. Hij vluchtte met zijn gezin naar Nederland, studeerde opnieuw medicijnen in Leiden en vestigde zich in Eindhoven. De biografie schetst hoe hij weldra de vertrouwensman en woordvoerder werd van de naar het Noorden gevluchte activisten. Hij speelde achter de schermen een rol in de beweging voor amnestie en probeerde invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van het Vlaams-nationalisme. Het boek gaat uitvoerig in op de talloze initiatieven, polemieken en intriges die in de jaren twintig voorafgingen aan de vorming van een stevig georganiseerde partij. In de jaren dertig nam Speleers opnieuw deel aan Vlaamse manifestaties. Anders dan veel verbitterde activisten, steunde hij loyaal het VNV, ook toen NSDAP-intriganten hem probeerden in een samenzwering tegen Staf De Clercq te betrekken. In die tijd schreef hij ook een uitvoerige “*pathografische studie*” over Theresa Neumann, de gestigmatiseerde van Konnersreuth.

Reimond
Speleers
(1876-1951).
[SOMA, BRUSSEL]

Nauwelijks nog bekend in Vlaanderen, bezette Speleers in november 1940 opnieuw zijn Gentse leerstoel. Ofschoon hij als katholiek en als Vlaams-nationalist wantrouwen koesterde tegen het Duitse nationaal-socialisme, sprak hij zich resoluut uit voor collaboratie. Hij was het waarschijnlijk die de bezetter inspireerde tot oprichting van de Borms-commissie. De biograaf beschrijft gedetailleerd de interne spanningen bij de vnv-leiding. Uit Vlaamse en Duitse documenten blijkt dat Speleers spoedig ontgoocheld was over het beleid van de bezettingsoverheid en dat hij door de ss als een tegenstander werd beschouwd. Binnen het vnv behartigde hij in het bijzonder de belangen van de voormalige activisten. In 1943 was hij lid van een door de Duitsers samengestelde internationale commissie van artsen die een verslag uitbracht over het in Katyn ontdekte massagraf van vermoorde Poolse officieren.

In tegenstelling met de gangbare mening blijkt uit de processtukken niet dat de repressierechtbank Speleers zijn lidmaatschap van de Katyncommissie zwaar heeft aangerekend. Hij werd in 1947, hoofdzakelijk voor zijn engagement in het vnv, door de krijgsraad tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

De uitspraak van de Belgische justitie kan echter niet het definitieve oordeel zijn. De biograaf concludeert terecht dat Speleers een boeiende én markante figuur is geweest, die onbetwistbaar een verdienstelijke bijdrage heeft geleverd tot de vernederlandsing van het academisch onderwijs, tot een versterkt taalbewustzijn en tot de moeizame start van de culturele emancipatie van de Vlamingen. ■ [RED.]

Joris Dedeurwaerder (1935) is germanist en was ambtenaar bij de Vlaamse Raad. Hij werkte mee aan de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* en publiceerde bijdragen in *Ons Erfdeel*, *Neerlandia*, *Vlaanderen Morgen* en *Kruispunt*. In 1985 verscheen van zijn hand de biografische schets *Coppieters, een voortrekker*.

U KUNT GEBRUIK MAKEN VAN HET BESTELFORMULIER OM IN TE TEKENEN OP DE BIOGRAFIE VAN REIMOND SPELEERS. GEDURENDE DE INTEKENPERIODE GELDT EEN STERK VERMINDERDE PRIJS.

KORT

ARCHIEVEN IN HET BUITENLAND

In het eerste nummer van de *ADVN-Mededelingen* (2002/1) brachten wij u verslag uit over het ADVN-project *Archieven in het buitenland*. Op dat ogenblik waren twee fasen van het project gerealiseerd, nl. de prospectie naar Argentinië, Paraguay en Uruguay in 2000 en de prospectie naar Argentinië en Brazilië in 2001.

In juni jl. werd een derde luik uitgevoerd, nl. het bezoeken van Vlaamse emigranten in Canada en de vsa (Detroit). Daarbij werd de werkwijze gehanteerd die reeds succesvol was toegepast tijdens de vorige zendingsoverdrachten, nl. het leggen van individuele contacten naast het organiseren

van groepsgesprekken, de registratie van tientallen interviews, de opname van honderden foto's van personen en materiële realisaties, het verzamelen van talrijke historische documenten, het plannen van archiefoverdrachten naar Vlaanderen.

De zendingsoverdracht werd opnieuw grotendeels gefinancierd door de Vlaamse overheid. Zij werd uitgevoerd door de directeur van het ADVN en door Guido Dutry, beheerder van Vlamingen in de Wereld.

[ADVN, ARCHIEF PIL-VAN GASTEL, AC 70]

BIBLIOGRAFIE VAN DE VLAAMSE BEWEGING 6/7

Tussen 1972 en 1999 verschenen vijf boekdelen van de *Bibliografie van de Vlaamse Beweging*.

De eerste drie delen werden uitgegeven door het Vormingscentrum Lodewijk Dosfel (VCLD) en samengesteld door Guido Provoost en Willem Van den Steene. Zij omvatten respectievelijk de periodes 1945-1970, 1971-1975 en 1976-1980. Het vierde deel werd uitgegeven door het ADVN, in samenwerking met het Vormingscentrum Lodewijk Dosfel. Dat deel werd geredigeerd door Willem Van den Steene; het omvatte de periode 1981-1985.

Het vijfde deel van de Bibliografie werd uitgegeven door Perspectief Uitgaven, in opdracht van het ADVN. Het betrof de periode 1986-1990. De auteur was Pieter Jan Verstraete, i.s.m. Willem Van den Steene.

Op dit ogenblik realiseren Perspectief Uitgaven en het ADVN de publicatie van het boekdeel 6/7. Het omvat de periode 1991-2000 en werd samengesteld door Pieter Jan Verstraete.

In de toekomst zal de Bibliografie – over de periode 2001 e.v. – wellicht on-line kunnen gerealiseerd worden, langs de webstek van het ADVN. Die webstek is thans in ontwikkeling.

De bibliografische discipline sluit aan bij een der belangrijkste doelstellingen van het ADVN, nl. het bevorderen van het wetenschappelijk onderzoek. Door de samenstelling en de uitgave van de Bibliografie draagt het ADVN in aanzienlijke mate bij tot de verdieping en verruiming van de studie van de Vlaamse beweging. Daarenboven ontstaat

hierdoor een zichzelf verrijnend inzicht in de complexiteit van die beweging.

U KUNT GEBRUIK MAKEN VAN HET BESTELFORMULIER OM IN TE TEKENEN OP DE BIBLIOGRAFIE VAN DE VLAAMSE BEWEGING, DEEL 6/7, 1991-2000. DE PUBLICATIE VERSCHIJNT IN SEPTEMBER 2002.

BIOGRAFIE LEO SIMONS

Leo Simons (Den Haag 1862-1932) was een opvallende verschijning in het Nederlandse culturele landschap van de eeuwwisseling en de eerste decennia van de twintigste eeuw. De studie *Oog voor Vlaanderen. Leo Simons en de Vlaamse ontvoeringsstrijd* wil één van de aspecten van Simons' veelzijdige persoonlijkheid belichten: zijn belangstelling voor Vlaanderen en de "Vlaamse zaak".

Toen tijdens de Eerste Wereldoorlog en de Duitse bezetting de Vlaamse beweging in een crisis belandde, viel het Simons moeilijk zich afzijdig te houden. Hij verheelde zijn voorkeur voor de unionistische (d.i. federalistische) vleugel van het activisme niet. Ook na het einde van de oorlog zag hij in een federalistische staatsvorming een oplossing voor het Vlaamse probleem en tot aan zijn dood toonde hij zijn sympathie voor de Vlaams-nationalistische Frontpartij.

Simons' kijk op Vlaanderen en zijn toekomst kwam in de eerste plaats tot uiting in de talrijke stukken, die hij in blad en tijdschrift liet verschijnen. Daarnaast is er ook zijn briefwisseling, vooral met zijn Vlaamse vrienden. Op basis van deze twee verzamelingen van bronnen brengt Willem Van den Steene, historicus en erebibliothecaris van de Brusselse Parlementsbibliotheek, verslag uit van het optreden van 'een medelevende buitenstaander' – zoals Simons zichzelf ergens noemt – over een pijnlijke maar niet weg te denken groeifase in de Vlaamse ontwikkeling.

Willem Van den Steene, *Oog voor Vlaanderen. Leo Simons en de Vlaamse ontvoeringsstrijd*. Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2002, 264 blz. – ISBN 90-72474-43-0 € 20 – BESTELADRES: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Koningstraat 18, 9000 Gent.

ODIS - WORKSHOP

ODIS (Onderzoekssteunpunt en Databank Intermediaire Structuren in Vlaanderen 19e-20e eeuw) is een wetenschappelijk project gesubsidieerd door het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek in het kader van het Max-Wildiersfonds en uitgevoerd door ADVN, Amsab/ISG, Kadoc en Liberaal Archief.

De Stuurgroep van het project organiseert op 22 november 2002 haar derde workshop. Thema is "Nieuwe Sociale bewegingen. Historische en sociologische benaderingen". De workshop heeft plaats in de Congresszaal van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in Brussel.

Meer details vindt u van september aanstaande af op <http://www.odis.be>.

AANWINSTENLIJST

APRIL - JUNI 2002

AR ..... Archief
AV ..... Audiovisueel archief
BO ..... Bibliotheekwerken
DA ..... Documentatie
PE ..... Periodieken
NE ..... Necrologia
AP ..... Ambtelijke publicaties

[deze aanduidingen zijn indicatief; zij kunnen worden aangepast naargelang van de verwerking van de overdracht]

2002/074	Lieven Dehandschutter, Sint-Niklaas . PE
2002/075	Juliaan Van Belle, Ruddervoorde ..... AR
2002/076	Johanna Delrue, Merksem ..... NE
2002/077	Familie Pas, Londerzeel ..... NE
2002/078	Lydia De Brauwer, Schoonaarde ..... NE
2002/079	Frank en Beatrijs Boel-Dhont, Hoeilaart ..... NE
2002/080	Familie De Bauw, Asse ..... NE
2002/081	Familie Berghmans, Mortsel ..... NE
2002/082	Lieven De Lille, Maldegem ..... NE
2002/083	Hermelinda Vandierendonck, Knokke-Heist ..... NE
2002/084	Rosa Geens, Mechelen ..... NE
2002/085	Familie Keutgens, Brecht ..... NE
2002/086	Lena Van den Bosch, Antwerpen ..... NE
2002/087	AMVC/Letterenhuis, Antwerpen ..... AR / AV / BO / DA
2002/088	Jozefien Bex, Brugge ..... NE
2002/089	Werner Alen, Merksem ..... AV / DA / PE / NE
2002/090	Frank en Agnes Boeva-Huls, Hasselt .. AV
2002/091	Joseph Vergaelen, Gent ..... AR
2002/092	Albertina Saenen, Edegem ..... AR / AV / BO / DA / PE / NE
2002/093	Herman Dupré, Essen-Wildert ..... AR
2002/094	Jacqueline en Godelieve D'Hooghe, Edegem ..... AV / BO / DA / PE / NE
2002/095	Frans Van der Auwera, Ekeren ..... AV / BO / DA
2002/096	Peter Laroy, Aalter ..... AR / BO / PE
2002/097	Stichting Staf Bruggen, Sint-Amandsberg ..... BO
2002/098	Karel L. Cok, Vilvoorde ..... PE
2002/099	Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Dienst Kunst en Cultuur, Gent ..... BO
2002/100	Dirk F. Verberck, Córdoba (RA) ..... AR
2002/101	Regina De Vos, Córdoba (RA) ..... BO
2002/102	Leo Verbist, São Leopoldo (BR) ..... AR / AV / BO
2002/103	Paul Bertels, Porto Alegre (BR) ..... AR / AV / PE
2002/104	Frans de Lepelre, Curitiba (BR) ..... AR / AV
2002/105	Reni Ezquerra-Viaene, Bariloche (RA) ..... AR / AV
2002/106	Andres Vereertbrugghen, Bariloche (RA) ..... BO
2002/107	Maria Boussemaere, Buenos Aires (RA) ..... AR / AV
2002/108	Paul Van Puyvelde, Montevideo (RDU) ..... AV
2002/109	Bertje Poppe, Buenos Aires (RA) ..... AR / AV / BO / PE / NE
2002/110	Gaston Bosmans, Capitan Miranda (PY) ..... AR
2002/111	John Godefroid, Capitan Miranda (PY) ..... AR
2002/112	Karel Frickelo, Capitan Miranda (PY) . AR / AV
2002/113	Roger Gordyn, Don Torcuato (RA) ..... AR
2002/114	Clara Van de Voorde, Escobar (RA) ... AV
2002/115	Hugo M. Putteman, Buenos Aires (RA) ..... AR / AV / PE
2002/116	Paul Swinnen, Jauregui (RA) ..... AR / AV
2002/117	Erven Bert Van Nuffel, Brussel ..... AR / AV / BO / DA / PE
2002/118	Erven Bert Van Nuffel, Brussel ..... AR / AV / BO / DA / PE
2002/119	Katholiek Documentatie- en Onder- zoekscentrum (Kadoc), Leuven ..... BO
2002/120	Michiel De Bruyne, Rumbek ..... NE
2002/121	Familie De Bonte, Waasmunster ..... NE
2002/122	Magda Vermeulen-Hermans, Antwerpen ..... AV / DA / NE
2002/123	Mia Soors, Berchem ..... AV / DA
2002/124	Walter Maes, Kortrijk ..... AR / BO / DA
2002/125	Jaak Peeters, Olen ..... AR
2002/126	Veerle Vanden Daelen, Antwerpen ... BO

2002/127	Leo Valkiers, Antwerpen	AR / BO / DA / PE
2002/128	Herman Maes, Deinze	BO
2002/129	Willy Verhoeven, Stabroek	DA
2002/130	Jan Debrouwere, Hoboken	BO
2002/131	Het Heidebloempje, Essen-Wildert	BO / DA
2002/132	Romain Vanlandschoot, Tielt	AR
2002/133	Vakbel, Gent	PE
2002/134	Herman Pas, Antwerpen	AR / AV / BO / PE
2002/135	Herman Raes, Heide-Kalmthout	AR / AV
2002/136	Frans-Jos Verdoodt, Erembodegem	AV
2002/137	Clem De Ridder, Heverlee	NE
2002/138	Lieven De Lille, Maldegem	BO
2002/139	Wilfried Van Gucht, Mortsel	BO / PE
2002/140	Jan De Berlangheer, Brussel	PE
2002/141	Luc De Meyer, Antwerpen	AV / PE
2002/142	Begga Andries, Edegem	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2002/143	Begga Andries, Edegem	AV
2002/144	Familie Coremans-D'Heldt, Duffel	NE
2002/145	Jef Valkeniers, Schepdaal-Dilbeek	AR
2002/146	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Gent	BO
2002/147	Toni Derde, Aalst	BO / PE
2002/148	Werner Alen, Merksem	AV / BO / DA / PE
2002/149	Antoon Pauli, Antwerpen	AV
2002/150	Joost Ballegeer, Kortrijk	BO
2002/151	Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA), Brussel	AV
2002/152	Naamloos, Antwerpen	AV
2002/153	Stichting Zannekin, Ieper	BO
2002/154	Paul Callens, Pittem	BO
2002/155	Jozef Vandeviere, De Pinte	AV / BO / PE
2002/156	Lies Blomme-Goddefroy, Sint-Kruis	BO / DA / PE
2002/157	Louisa Serrou, Deurne	AV / BO / PE / NE
2002/158	Karel Denys, Arlington (USA)	BO / DA / PE
2002/159	Germania Lontie, Berchem	NE
2002/160	Koen Verschoore, Essen-Wildert	NE
2002/161	Naamloos, Antwerpen	AV
2002/162	Studie- en Coördinatie Centrum Joris van Severen, Ieper	BO
2002/163	Bea Roelants, Berchem	
2002/164	Frieda Van de Walle, Brugge	AR / AV / BO
2002/165	Mariëken Gijssels, Hove	AV
2002/166	Wim Geldolf, Antwerpen	AR
2002/167	Serge Van Tilburg, Berchem	AV
2002/168	Bibliotheca Wasiana, Sint-Niklaas	BO
2002/169	Jet Jorssen Genootschap, Kalmthout	BO
2002/170	Julia Groffen, Deurne	NE
2002/171	Karel L. Cok, Vilvoorde	DA / PE
2002/172	Het Vlaamse Kruis, Boechout	AR / BO / DA / PE
2002/173	Vic Anciaux, Brussel	AR / AV / BO / DA / PE
2002/174	Liberaal Archief, Gent	BO / DA
2002/175	Spirit, Brussel	BO
2002/176	Naamloos, Antwerpen	AV / BO
2002/177	Daniël Lampaert, Antwerpen	BO
2002/178	Wed. H. Klinkenberg-Smit, Leeuwarden (NL)	NE
2002/179	Elisabeth Truwant, Langemark-Poelkapelle	NE
2002/180	Liesebet De Crop, Aalter	BO
2002/181	Administratie Cultuur, Brussel	BO
2002/182	Pro Museo Judaico, Mechelen	AV
2002/183	Herwig Verleyen, Brugge	AR / AV
2002/184	Willy Meersman, Sint-Amands	AV
2002/185	Zeno Deknudt, Ieper	AR / BO / DA / PE
2002/186	Monda De Munck, As	NE
2002/187	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Kanselarij, Brussel	DA
2002/188	Gustaaf Dauwen, Berlin (D)	BO
2002/189	Koerdisch Instituut Brussel, Brussel	AV / BO / DA / PE
2002/190	Karel Frickelo, Capitan Miranda (PY)	AR
2002/191	Alfons Tomsin, Florida (RA)	AR
2002/192	Noëlle Boussemaere, San Martin (RA)	AR
2002/193	Harry Van Briel, Francisco Beltrao (BR)	AR
2002/194	André De Ké, Aalter	BO / PE
2002/195	Lode Wils, Heverlee	DA
2002/196	Stan De Bruyn, Düsseldorf (D)	BO
2002/197	Dirk Goossens, Oostende	AR / AV / BO / DA

Dit is het derde nummer van de **ADV-N-Medelingen**. Deze publicatie wil U op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten: het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten en publicaties, de huisvesting enz.

De **ADV-N-Medelingen** zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

ADV-N vzw

Lange Leemstraat 26 – B-2018 Antwerpen 1
 [T] +32 [0]3-225 18 37 [F] +32 [0]3-226 64 05
 [E] info@advn.be [W] www.advn.be (in opbouw)
 postrekening: 000-1587760-64
 bankrekening: 419-8059591-83
 bouw- en renovatiefonds: 419-8059599-91

BEREIKBAARHEID

met de wagen:

via E17 of E19

openbaar vervoer

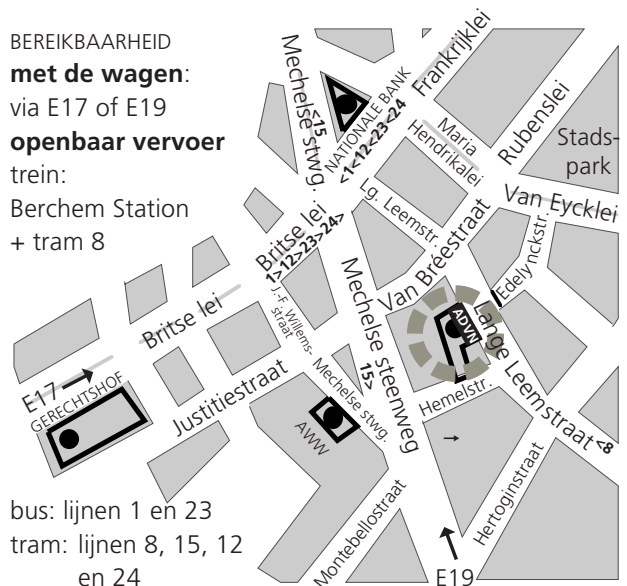
trein:

Berchem Station

+ tram 8

bus: lijnen 1 en 23

tram: lijnen 8, 15, 12 en 24

Op 5/8/2002 begint de heraanleg van de Antwerpse leien. U dient de komende jaren dan ook rekening te houden met de aanwijzingen ter plaatse.

Het ADVN sluit in 2002 op hiernavolgende dagen:

1 januari, 1 april, 1, 9, 10 en 20 mei, 11 juli, 15 augustus, 1 en 11 november en van 25 tot 31 december

OPENINGSUREN LEESZAAL

maandag tot donderdag: van 9u tot 16u

zaterdag: na afspraak is er mogelijkheid tot consulteren van stukken; over 2002 gaat het om hiernavolgende zaterdagen: 26 januari, 23 februari, 30 maart, 27 april, 25 mei, 29 juni, 27 juli, 31 augustus, 28 september, 26 oktober, 30 november en 21 december.

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER: Joris Dedeurwaerder, Luc Boeva, Koen de Scheemaeker, Koen Van Keer, Frans-Jos Verdoodt, Rita Verelst, Harry Wils
COÖRDINATIE: Marleen Abelshausen
ADMINISTRATIE: Marleen Deridder
VORMGEVING: LetterWerk, Antwerpen [T] 03-827 43 50

Giften aan het ADVN worden graag aanvaard op een van de hiervoor genoemde rekeningnummers. Voor giften vanaf € 30 ontvangt u een fiscaal attest.